

Skolpolitikens konsekvenser

Publicerad här den 9 november 2014

ALLA BESLUT OCH ÅTGÄRDER inom skolans område får konsekvenser. De påverkar eleverna och deras lärande. Men de påverkar också situationen för många personer som har egenintressen i skolan. För några får besluten positiva konsekvenser. För andra får de negativa konsekvenser.

Man förväntar sig att beslutsfattarna följer Barnkonventionen och fattar alla beslut till elevernas bästa. Men så sker inte. Många av besluten fattas till egenintressenas bästa. Sådana beslut leder vanligen till att förutsättningarna för eleverna och deras lärande försämras. Särskilt negativa har konsekvenserna blivit för de skolsvaga eleverna. Några exempel:

Svartmålningen av den tidigare skolan och den av forskning väl underbyggda läroplanen 1980 banade väg för de privata skolorna. Några kom att tjäna på detta. Svartmålarerna Björklund kom att framstå som räddaren i nöden och blev skolminister. Svartmålarerna i Dagens Nyheter, Hans Bergström, och ett antal riskkapitalbolag kunde tjäna stora pengar på sina friskolor. För dem blev konsekvenserna av svartmålningen och det fria skolvalet positiva.

Men det fria skolvalet medförde sämre resurser för de skolor som bäst behöver resurserna. Dessa skolor fick det därigenom svårare att anställa personal till stöd för de skolsvaga eleverna. Dessa kom också att förlora draghjälpen från de framgångsrika elever och lärare som lämnade skolorna. De lärde sig sämre. För dem blev konsekvenserna av det fria skolvalet bara negativa.

En annan följd av svartmålningen blev att man införde mål- och resultatstyrning av skolan. Detta efter mönster från näringslivet. Inom OECD och andra näringslivsorganisationer ser man som skolans uppgift att leverera kuggar till olika nivåer i det ekonomiska maskineriet. Det är en sådan skola vi nu fått. För många inom näringslivet kom konsekvenserna av mål- och resultatstyrningen att bli positiva.

Men de detaljerade kursplanemål, de nationella prov och de betygskriterier som följer med mål- och resultatstyrningen påverkar det dagliga arbetet för både eleverna och lärarna negativt. De kan inte längre nämnvärt påverka innehållet i undervisningen. Innehållet trivialiseras genom fokuseringen på mätbara kunskaper. En stor del av sådana kunskaper glömmes eleverna bort efter proven. Eleverna drivs inte av lusten att lära, utan av tvånget att lära. Lärarna drivs inte av lusten att lära ut, utan av tvånget att lära ut. De måste ägna en stor del

av sin tid till att mäta och betygsätta elevernas kunskaper och skriva rapporter. En tid som de i stället hade kunnat ägna åt att förbättra elevernas lärande. För eleverna och lärarna blir konsekvenserna av mål- och resultatstyrningen negativa.

Eleverna får betyg allt tidigare. Det råder enighet bland forskarna om att betygen inte bidrar till att eleverna lär sig bättre. Att betygen tvärtom åstadkommer stor skada. Skolsvaga elever blir knäckta när de ideligen tvingas jämföra sina prestationer på betygsproven med de mera lyckligt lottade elevernas. De övriga eleverna lär sig sämre genom att de lär sig för att få betyg, inte för att få kunskaper. Betygen leder också till psykisk ohälsa bland många elever som är stressade av betygsjakten. För samhället leder betygen också till negativa konsekvenser. Det är genom tidiga betyg som klyftorna i samhället grundläggs. Samhället får också avsevärda kostnader för elever som på grund av betygen misslyckas i skolan och som spårar ur i livet. Som kan hamna i drogberoende och kriminella gäng. Det är för dessa elever som konsekvenserna av betygsutslagningen blir mest negativa.

För vem får då betygen positiva konsekvenser? De någorlunda välutbildade och välbärgade föräldrarna kan hjälpa sina barn till bra betyg. Betygen gör att deras barn kommer först i kön till eftertraktade utbildningar. Ett stort antal tjänstemän får jobb med att konstruera betygsgränser och nationella prov och kontrollera att det sätts »rättvisa« betyg. Dessa gynnas också av betygen.

Hela 42 procent av eleverna med kortutbildade föräldrar misslyckades med att klara betygskraven för att få gå ett gymnasieprogram. Det var framför allt kravet på godkänt betyg i matematik som de inte klarade. Dessa elever har tvingats använda en mycket stor del av grundskoletiden för att förgäves försöka lära sig en matematik som de ändå aldrig kommer att få användning av. (Se Skolverkets betygsgränser för godkänt i årskurs 9). Denna tid hade de kunnat använda för ett mera meningsfullt lärande. För de flesta elever har matematikens utbredning i skolan fått negativa konsekvenser. För matematiklärarna har däremot den stora andelen av lektionsutrymme lett till positiva konsekvenser. De har fått höjd status, flera arbetstillfällen och möjligheter att pressa upp sina löner på grund av att det råder brist på utbildade lärare i ämnet.

På liknande sätt är det med de flesta av de reformer som har genomförts. De högre avlönade karriärtjänsterna leder till att skolorna får sämre ekonomiskt utrymme för att anställa stödpersonal till skolsvaga elever. De till stor del forskarutbildade lärare som får dessa tjänster har lärt sig tänka och tala på ett sätt som gör det svårare för dem att nå fram till och kunna hjälpa skolsvaga elever. För dessa elever är

konsekvenserna av karriärtjänsterna negativa. Men för de forskare och andra som fått tjänsterna är de positiva.

Skolans största problem är att de skolsvaga eleverna misslyckas. Man skulle förvänta sig att allt gjordes för att göra det lättare för dessa elever att lära sig. Men så sker alltså inte. Egoismen har stuckit upp sitt fula tryne.

Lobbyister för egenintressen har kunnat påverka besluten så att de gynnats av dem – medan elever missgynnats. De skolsvaga eleverna har inga lobbyister. Och beslutsfattarna har för dålig kännedom om dem och om de förutsättningar de behöver för att lära sig.

Men om Barnkonventionen görs till lag också i Sverige skulle beslutsfattarna tvingas att på ett helt annat sätt ta hänsyn till elevernas behov och önskemål.